

גבולות היחידה: שמות פרק ב' פסוקים כ"ג-כ"ה

נושא היחידה: זעקת בני ישראל לה'

מספר שיעורים על פי המתווה: 1

כתבה: חיה לואיס

הסבר כללי:

יחידה זו עוסקת בזעקת בני ישראל לה' מקושי השעבוד. נסביר את עיתוי התפילה, ונלמד מן הפסוקים על משמעותה וחשיבותה של התפילה בחיינו.

פתיחה:

נפנה את התלמידים לעיון בפסוקים הקודמים של פרק ב' (פסוקים א'-כ"ב), וכן בפרק ג', ונשאל: על מי מסופר בפסוקים אלו? מי הוא "גיבור הסיפור"?

הפסוקים מתארים אירועים הקשורים למשה - הולדתו, הסיוע שהגיש לאחיו ולמעורבים בסכסוכים השונים, וכן בהמשך - התגלות ה' אליו.

לעומת זאת, הפסוקים הבאים, עד לסוף פרק ב', יספרו לנו על בני ישראל ועל פנייתם לה'.

נשאל: מדוע פסוקים אלו, העוסקים בפניית בני ישראל אל ה', נמצאים דווקא כאן, בלב הסיפור על משה?

נאפשר לתלמידים להעלות את השערותיהם, ונחזור לכך בהמשך, לאחר לימוד הפסוקים.

עיון בפסוקים:

המורה קורא את הפסוקים.

דיון:

א. "ויהי בימים הרבים ההם" – באילו ימים מדובר?

הימים שלאחר האירועים המתוארים בפסוקים הקודמים (בריחת משה למדיין). עם זאת, יש לסייג ולומר כי כפי שידוע לנו מהפרקים הבאים, משה הוא בן שמונים שנה בעמדו לפני פרעה

- "וּמֹשֶׁה, בֶּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה, וְאַהֲרֹן, בֶּן-שְׁלֹשׁ וּשְׁמֹנִים שָׁנָה--בְּדַבְּרָם, אֶל-פְּרֹעֹה" (ז', ז') (כך שכעת הוא כבר בן קרוב לשמונים שנה). כלומר, מהגעתו של משה למדין ועד שה' שומע את זעקת בני ישראל ומחליט לשלוח אליהם אותו, חלף זמן רב¹.

ב. "וימת מלך מצרים" – למה נצפה לאחר מותו של המלך האכזר, זה שהגה ויזם את תכנית השעבוד? למה ציפו, מטבע הדברים, בני ישראל? שינוי המדיניות, הקלה בגזרות, אולי אפילו שחרור מהעבדות... אולם דבר מכל אלו אינו קורה. נבקש מן התלמידים להיזכר באירועים בחייהם האישיים שציפו להם מאד, ובסופו של דבר לא יצאו אל הפועל (טיול שהתבטל, ציפייה לזכייה בתחרות שלא התממשה וכדומה).

נשאל מה הרגישו כשהבינו שהציפייה לא תתממש?

נדמה את התחושה, כמובן בעוצמה חזקה עשרת מונים, לתחושתם של בני ישראל. התקווה, נקודת האור שהם נאחזו בה, אבדה להם. בנקודה זו הם מתייאשים ולכן נאנחים מקושי העבודה².

ג. **מה עושים בני-ישראל? כיצד הם מגיבים בפועל? בני ישראל פונים לה' בתפילה.**

התלמידים יסמנו את כל המילים המתארות את התפילה של בני ישראל: "וַיֹּאמְרוּ בְנֵי-יִשְׂרָאֵל מִן-הָעֶבֶדָה, וַיִּזְעְקוּ; וַתַּעַל שׁוֹעֲתָם אֶל-הָאֱלֹהִים, מִן-הָעֶבֶדָה. וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים, אֶת-נַאֲקָתָם" (פסוקים כ"ג-כ"ד). ריבוי סוגי התפילה מלמד על צרה ומצוקה גדולה. הבחירה הטבעית של בני ישראל בעת כזאץ היא לפנות אל ה'. מכאן אפשר ללמוד על האמונה הטבועה בהם.

ד. **התלמידים יסמנו בפסוקים את תגובתו של ה' לתפילה: "וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים, אֶת-נַאֲקָתָם; וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-בְּרִיתוֹ, אֶת-אֲבְרָהָם אֶת-יִצְחָק וְאֶת-יַעֲקֹב. וַיֹּרֶא אֱלֹהִים, אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וַיֹּדַע, אֱלֹהִים". ה' שומע את התפילה ומקבל אותה משתי סיבות:**

1. בשל הסבל של עם ישראל - זאת רואים במילים: "וירא" (השורש ר.א.ה חוזר על עצמו פעמים רבות בפרקים ב'-ג', ומשמעותו היא הסתכלות מכוונת ושימת לב לפרטים), "וידע", ובשל בחירתם לפנות אליו בתפילה. מכאן אנו רואים מה כוחה של תפילה. בני ישראל זועקים ומבקשים - והקב"ה נענה.

2. בשל ההבטחה שנתן לאבות לגאול את עם ישראל ולהשיבם לארץ ישראל.

ה. **כעת נחזור לשאלה ששאלנו בתחילת השיעור: מדוע עוצרים הפסוקים את הסיפור על משה, ומספרים לנו על תפילת בני ישראל?**

¹ ייתכן שהמילה "רבים" רומזת על ריבוי הזמן שחלף מאז בריחתו של משה למדין. ייתכן גם כי התורה מתארת את האירועים ברצף, מכיוון שלמעשה כל הימים שבין בריחת משה למדין ועד לקבלת השליחות ולחזרתו הנם בעלי מהות אחת – ימים "רבים" של עבודת פרך וגזרות השעבוד. ² כלשון הרמב"ן: "מנהג כל העבדים למלך בליעל רשע שיהיו מצפים ומחכים ליום מותו. וכאשר ראו שמת המלך, האנחו מאד ממלוך אדם חנף מרשיע מן הראשון, כי אמרו אבדה תקוותנו נגזרנו לנו, ויבחרו מוות מחיים. וזה טעם "נאקתם" כי נאקו נאקת חלל".

נסביר כי בפרק הבא משה עתיד לחזור למצרים ולגאול את עם ישראל. הפסוקים שקראנו עתה מסבירים את הצורך במשימה זו, ומאפשרים אותה; קושי השעבוד והפנייה לה' מחייבים את "התערבותו" של ה' לצורך הוצאת עם ישראל ממצרים, ואילו מות מלך מצרים, שממנו ברח משה ("וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲהַ אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה, וַיִּבְקֹשׁ לַהֲרֹג אֶת-מֹשֶׁה; וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲהַ" (פסוק טו)), מאפשר את חזרתו של משה למצרים.

הצעות להמחשה:

שוחחנו על כוחה של התפילה ועל הבחירה של בני ישראל לפנות אל הקב"ה לעזרה. כהשראה לדיון בנושא, ניתן לצפות בסרטון הבא:

<https://www.youtube.com/watch?v=shFY0Vtqoc4> - "כוחה של תפילה"

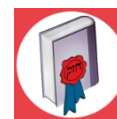
לאחר הצפייה, נפתח דיון קצר על אודות זמנים לתפילה - נבחין בין תפילה קבועה לתפילה ספונטנית הפורצת מהלב בעת משבר (כפי שראינו בפסוקים) או בעת שמחה, מתוך רצון להודות לקב"ה. נאפשר לתלמידים להביע את רגשותיהם ומחשבותיהם בנושא, באמצעות איור או כתיבה של שיר, חוויה וכדומה.

מסרים והפנמה:

- א. תפילה בעת צרה, כוחה של תפילה.
- ב. למדנו על החמלה של ה' כלפי עמו בהיותו קשוב לזעקתם וער לסבלם.

סיכום:

מה למדנו?

פרעה מלך מצרים מת, אך היורש שקם לו ממשיך בדרכו. בני ישראל נאנחים מעול העבודה הקשה ופונים לה'. ה' שומע את תפילתם, זוכר את הבטחתו לאבות ומתכוון לגאול אותם.